

Çevrimiçi Ortamda Çocuğun Mahremiyeti Çalıştayı

24 Ocak 2020 İstanbul

Çalıştay Raporu

Hazırlayanlar

Oya MORVA, Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi

Derya GÜL ÜNLÜ, Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi

Katılımcılar

Aykan AYDIN, Blogger, www.bilgilibaba.com

Emel BAŞTÜRK, Prof.Dr., Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi

Günseli BAYRAKTUTAN, Prof.Dr., Giresun Üniversitesi İletişim Fakültesi

Özdemir HİÇDURMAZ, Blogger, www.babalarvekizlari.wordpress.com

Beren KANDEMİR, Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi

Şule KARATAŞ ÖZAYDIN, Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi

Nilüfer TİMİSİ, Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi

Sevgi USTA, Doç.Dr., Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İÇİNDEKİLER

1. AMAÇ VE KAPSAM	1
2. TEORİK ÇERÇEVE	2
2.1. DİJİTAL BEVEYNLİK.....	2
2.2. DİJİTAL EBEVEYNLİK VE MAHREMİYET.....	3
3. İNCİNEBİLİR BİR GRUP OLARAK ÇOCUKLAR VE ÇOCUĞUN DİJİTAL MAHREMİYETİ.....	6
4. ÇOCUĞUN MAHREMİYETİ VE SİBER ZORBALIK.....	8
5. SOSYAL MEDYA PAYLAŞIMLARININ ETİK BOYUTU	9
6. BÜYÜK VERİ VE DİJİTAL GÖZETİM İLE İLİŞKİLİ OLARAK EBEVEYN PAYLAŞIMLARI.....	10
7. EBEVEYN PAYLAŞIMLARININ HUKUKİ BAĞLAMI	12
8. DİJİTAL MECRADA ÇOCUKLA İLGİLİ PAYLAŞIM YAPARKEN NELERE DİKKAT EDİLMELİ? 14	
KAYNAKÇA.....	17
TÜRKİYE’DE SOSYAL MEDYA KULLANAN VE ÇOCUKLARININ FOTOĞRAFLARINI PAYLAŞAN EBEVEYNLER;	19
DİJİTAL ORTAMDA ÇOCUĞA DAİR PAYLAŞILAN İÇERİKLERİN NEDEN OLABİLECEĞİ POTANSİYEL RİSKLER;	19
EBEVEYNLERİN DİJİTAL ORTAMDAKİ PAYLAŞIMLARDA ÇOCUĞU KORUMAK KONUSUNDA ALABİLECEĞİ ÖNLEMLER;	20

1. AMAÇ VE KAPSAM

Geçtiğimiz birkaç on yıllık dönemde, dijital iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ve bireysel düzeyde yaygın kullanımı, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar büyük miktarda ve çeşitli kişisel verinin paylaşılmasını olanaklı hale getirmiştir.

Bu durum, mahremiyetin hem sosyolojik bir kavram olarak yeniden tanımlanmasını, hem de bir kişilik hakkı olarak çevrimiçi ortama uyarlanarak yeniden düzenlenmesini gerekli kılmaktadır.

Mahremiyet konusunda, çevrimiçi ortamdaki en savunmasız ve dezavantajlı gruplardan birinin çocuklar olduğunu söylemek yanlış olmaz. Birçok ebeveyn, çocukları doğduğu andan itibaren –hatta anne karnından başlayarak- onlar hakkında çeşitli içeriği farklı dijital mecralarda paylaşmaktadır. Böylelikle ebeveynler, bir anlamda eşik bekçiliği görevi yaparak çocuklarına ait hangi hikayenin anlatılacağı, hangi bilginin ya da fotoğrafın paylaşılacağı gibi konularda aldıkları kararlarla çocuğun çevrimiçi kimliğini oluşturmaya başlamaktadır. Onay alınmadan oluşturulan bu içerik, mahremiyet söz konusu olduğunda çocuğun yetişkin hayatını da etkileyecek şekilde onu savunmasız kılabilir.

Böylesi bir ilgiden hareketle tasarlanan “Dijital Ortamda Çocuğun Mahremiyeti ve Ebeveyn Paylaşımları: Ebeveyn Blogları Üzerine Analiz” başlıklı araştırma, Raoul Wallenberg Institute tarafından desteklenmiştir. Söz konusu araştırmanın ön bulguları 24 Ocak 2020 tarihinde Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde gerçekleştirilen çalıştayda paylaşılmış, çevrimiçi ortamda çocuğun mahremiyeti konusu akademisyenler ve ebeveynlik temalı internet günlüğü sahibi katılımcılar tarafından çeşitli boyutları ile tartışılmıştır. Çalıştay’da ebeveynin çocuğa dair paylaşımları ile ilişkili olarak tartışmaya açılan başlıklar şu şekilde sıralanabilir:

- ◆ Kırılgan grup kavramı ile ilişkili olarak ebeveyn paylaşımları;
- ◆ Dijital ortamda çocuğun zarar görebilme potansiyeli ve siber zorbalık;

- ◆ Büyük veri, dijital gözetim ve çocuğun mahremiyeti;
- ◆ Ebeveyn paylaşımlarına dair hukuki bağlam;
- ◆ Çocuğa dair paylaşımların etik boyutu;
- ◆ Çocuğun mahremiyetinin korunmasına yönelik alınabilecek bireysel önlemler.

2. TEORİK ÇERÇEVE

2.1. DİJİTAL BEVEYNLİK

Dijital iletişim araçlarının yaygın kullanımı, aile üyelerinin birbirleriyle olan iletişim süreçlerini çevrimiçi ortama taşımıştır. Aile üyelerinin dijital iletişim teknolojilerinden yararlanmaya başlamalarıyla, aile içi iletişim ve aile bireylerinin günlük aktiviteleri dijitalleşmiş, anne-baba ve anne/baba-çocuk arasındaki etkileşim biçimleri farklılaşmış, aile bireyleri arasındaki sınırların ve üstlenilen aile içi rollerin yeniden tanımlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Bryant & Byrant, 2006; Depeli, 2015; Gürçayır-Teke, 2014; Hertlein, 2012; Linke, 2012; Van Rompaey & Roe, 2001; Mynatt vd., 2001; Yen, 2014; Yelsalı-Parmaksız, 2012). Tüm bu dönüşümlerin yanı sıra, ebeveynlik rolünün kendisi de farklı dijital mecralardaki çeşitli performanslarla dijital ortama taşınmıştır. Günümüzde ebeveynler, annelik ya da babalık pratikleri hakkında diğer ebeveynlerden bilgi almak, kendi deneyimlerini paylaşmak, destek bulmak gibi motivasyonlarla çevrimiçi ortamda yer almaktadır. Bu durumu nitелеmek için kullanılan dijital ebeveynlik kavramını, bireyin dijital iletişim ortamlarından faydalanarak, ebeveynlik rolü hakkında bilgi edinmesi, kişisel ebeveynlik modelini diğer ebeveynlere aktarması ve günlük annelik ya da babalık pratiklerini çevrimiçi ortam aracılığıyla yürütmesi olarak tanımlamak mümkündür.

Bireylerin çevrimiçi ortamı ebeveynlik pratikleri için yoğun kullanımı, sadece ebeveynlik rolleriyle ilgili içeriğin üretilip paylaşıldığı web sayfalarının, kişisel blogların (internet günlükleri), sosyal medya hesaplarının ve çeşitli mobil uygulamaların tasarlanıp yaygın olarak kullanılmasını olanaklı kılmıştır. Bir anlamda anne ve babaların ebeveynlik rollerini yürütmelerine aracı olan çevrimiçi ortam, onların bu pratiklerinin bir parçası olarak kullanılabilmekte ve ebeveynlere kişisel deneyimlerine ilişkin detayları paylaşabilme, bilgi ve destek arama gibi ihtiyaçlarını giderebilme (Lupton vd., 2016: 730)

imkanı sunmaktadır. Ayrıca çevrimiçi ortam üzerinden ulaşılan bilginin hızlı, sürekli, detaylı, eğlenceli, özelleştirilmiş, pratik, (görece) güven verici ve tarafsız olması, ebeveynlerin annelik/babalık pratikleri doğrultusunda bilgi edinmek amacıyla, dijital ortamı tercih etmelerinin nedenleri arasındadır (Lupton, 2016). Dolayısıyla ebeveynlerin dijital iletişim ortamlarını, farklı amaç ve ihtiyaçlarına yönelik içeriklere ulaşabildikleri için kullandıklarını, bu nedenle çevrimiçi ortamın kullanıcılarına çoklu işlev sunması bakımından da önem taşıdığını eklemek gerekmektedir. Ek olarak, çevrimiçi ortam sadece ‘uygun’ ebeveynlik rolüne dair bir içerik sağlayıcı olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü çevrimiçi ortam, aynı zamanda, anne/baba-çocuk etkileşiminin zamandan ve mekandan bağımsız bir biçimde devamlılığına olanak sağlamakta, böylelikle anne ve babalar sadece çocuklarıyla birlikte olduklarında değil, onlardan ayrı olduklarında da ebeveynlik rollerini sürdürebilmektedirler (Lim, 2018)

2.2. DİJİTAL EBEVEYNLİK VE MAHREMİYET

Yukarıda söylenenlere de dayanarak, dijital ortam, çeşitli formlarda bilgi ve enformasyonun paylaşılması ya da bu ortamda gerçekleşen çeşitli kültürel sosyal ve politik aktiviteler aracılığıyla, kişilerin kamusal alanda görünürlük kazanmalarına, görüş ve düşüncelerini paylaşmalarına, diğer kişilerle etkileşime girmelerine olanak sağlayan bir yer/alan olarak tanımlanabilir. Bu paylaşım ve etkileşim olanakları sosyal ağın en belirleyici özelliklerinden biri olarak kabul edebileceğimiz “kişisel kamusal alanların” ortaya çıkışının da nedenidir. Kişisel kamusal alanlar, kullanıcılar güçlü ya da zayıf bağlarla ilişkilendirilmiş bir hedef kitleye yönelmiş (dağınık, ilişkisi, ve bilinmeyen bir kitlesel kamusal alan yerine), kişisel olarak kendileri ile ilişkili enformasyonu paylaştıklarında (gazetecilik haber kurallarına dayanarak seçilen enformasyon yerine) ve bu paylaşım temelde bir karşılıklı konuşmayı/etkileşimi hedefliyorsa (yayımcılığın tek yönlü akışı yerine) ortaya çıkar (Schmidt,s.4). Bu yeni türden kamusal alan, kişisel ve kamusal arasındaki sınırı belirsizleştirmektedir.

Dijital ortamda mahremiyeti bu şekilde kamusal ve özel olan dikotomisi üzerinden tanımlamanın, terimin ilksel kullanımına gönderme yapıyor olduğunu söylemek olanaklı. Örneğin, Aristo’ya göre kamusal ve özel alan domestik olan yani aile ve ev içinde olan olarak

tanımlanır ve hükümetin kamusal krallığından tamamen farklı bir yere/mekana gönderme yapar. Yine ilksel metinlerden Locke'de mahremiyet, kişinin bedeni, ailesi ve kişisel mülkü olarak tanımlanır (Cudd&Navin, 2018). Ancak 19. Yüzyıl'a gelindiğinde, 1890'da ABD'de Warren ve Brendeis tarafından kişinin yalnız kalma hakkı olarak ilk kez kavramsallaştırılmasından sonra, 1905'e kadar kişinin kendi hakkındaki enformasyonu kontrol etmesi olarak onaylanıp, genişletilmiştir (bu çalışma açısından burada bir parantez açıp söylemekte fayda var ki Warren ve Brendeis'e bunu fark ettiren şey de o yıllarda tabloid gazetelerinin yaygınlaşmış olmasıdır). Tanımın bu şekilde genişletilmesinin nedeni mahremiyet hakkının kişinin bütünlüğünü kurup, sağlaması açısından öneminden kaynaklanır. Kişinin diğerleri ile ne kadar enformasyon paylaştığı, kendini tanımlaması, diğer kişilerin istenmeyen baskılarından azade olarak değerlerinin tanımlanması; diğer kişilerle mesafesinin belirlenmesine (kiminle tanışık, kiminle dost ve kiminle özel ilişkide olacağı) aracılık eder (Fried 1968). Benn'e göre (1984) mahremiyet alanı kişinin serpilip gelişmesinin de gerekli koşuludur.

Dolayısıyla, dijital ortamla ilişkili olarak mahremiyeti sadece mekanla ilişkili olarak, özünde içeriden, domestik olandan; dışarıya, kamusala sızan enformasyonun artması olarak ele almak, yani özel olanla kamusal olan arasındaki sınırın bulanıklaştığı şeklindeki yorumlarla ele almak, dijital ortamda mahremiyeti sorgulamaya açmaya yeterli değildir. Denebilir ki günümüzde mahremiyetin enformasyonun kontrolü ile ilişkili olarak da ele alınması anlamlı olacaktır.

Söz konusu çocuklar olduğunda, dijital medya çağında enformasyonun kontrolü konusu daha da çetrefil bir hal alır. Yukarıda sözü edilen dijital ebeveynlik pratikleri ile çocuk hakkında fotoğraf ve öykü paylaşımlarının tüm dünyadaki popülerliği, ebeveynlerin çocuklarının mahremiyet hakkını ihlal edip etmediği konusunun sorunsallaştırılmasını beraberinde getirmiştir. Çocuklar hakkında ebeveynler tarafından paylaşılan enformasyon miktarına dair çeşitli istatistiki veriler (her ne kadar Türkiye'ye dair bu konuda gerçekleştirilmiş araştırma olmasa da) durumun anlaşılması açısından fikir verebilir. Örneğin, Facebook 2020 istatistiklerine göre her gün 300 milyon fotoğraf, her saniye 136.000 fotoğraf yükleniyor. ABD'de 2 yaşından küçük çocukların %92'si dijital bir varoluşa

sahip. Bunların üçte biri yeni doğdukları andan itibaren sosyal medyada paylaşılıyor. Facebook fotoğrafları söz konusu olduğunda çocukların %45,2'sinin fotoğrafla birlikte ismi, %6,2'si doğum tarihini paylaşıyor. Instagram'da bu oran isim konusunda %63, doğum tarihi konusunda %27 ve her iki enformasyonu paylaşma anlamında %19 olarak karşımıza çıkıyor. 4 anneden biri çocuğunu daha doğmadan ultrason fotoğrafı ile paylaşıyor (akt.Steinberg, 2017)

Yine tüm içeriklerin ebeveynliğe ve çocuklara dair olduğu ebeveyn temalı bloglara (internet günlükleri) dair istatistikler de bu mecranın ne kadar popüler olduğunu göstermesi açısından önemli. İngiltere'de ebeveyn blogları için bir organizasyon olan BritMums 2016 verileri ile 15.000 üzeri blogu kapsayan bir ağ olarak karşımıza çıkıyor. Ebeveynler için oldukça aktif bir çevrimiçi topluluk olarak Mumsnet her ay 4 milyon ziyaretçiye sahip. ABD'de yapılmış bir araştırma ebeveyn bloglarını takip eden ve yazarı olan 4,2 milyon kişinin varlığından söz ediyor (akt.Steinberg 2017).

Bu istatistiklere de dayanarak denebilir ki, dijital ortamda çocuğun mahremiyeti konusunda birtakım soruların yanıtlanması elzemdir: Söz konusu mikro blog ya da blog platformlarından paylaşılan enformasyon kime ait? (ebeveyn ya da çocuk). Çocuk hangi enformasyonun paylaşılacağı konusuna karar verme sürecinde ne kadar aktif? Çocuk ebeveynin paylaşım pratiklerinden ne derecede (duygusal/fiziksel) zarar görüyor, ya da görüyor mu? Hukuk bu konuda ne diyor? Ya da tatmin edici bir hukuki altyapı oluşturulabilir mi? Ebeveynin paylaşma özgürlüğü nerede bitip çocuğun mahremiyetinin korunması nerede başlıyor? Verinin ekonomisinin olduğu günümüzde çocuğa dair enformasyonun bu şekilde paylaşımı bir etik mesele olarak nasıl ele alınmalı? Dijital gözetimle ilişkili olarak çocuğun mahremiyeti konusunda neler söylenebilir? Ebeveynlerin sosyal medyada çocuklarına dair paylaşım yaparken aynı zamanda onların mahremiyetlerini koruyabilecekleri bir paylaşım şablonu var mıdır/oluşturulabilir mi? Gerçekleştirilen çalıştayda söz konusu sorular tartışmaya açılmıştır.

3. İNCİNEBİLİR BİR GRUP OLARAK ÇOCUKLAR VE ÇOCUĞUN DİJİTAL MAHREMİYETİ

İncinebilir bir grup olarak çocukları ele alan Beren Kandemir (Hacettepe Üniversitesi-Doktora Öğrencisi), öncelikle incinebilirlik kavramına ilişkin kesin bir tanımın ortaya konmasının zorlukları üzerinde durmuştur. İncinebilirlik kavramının kendisi göreceli ve yoruma açıktır. Çünkü incinebilirlik birçok şeyi kapsayabilmektedir ya da durumsal olarak bir zaman aralığında kapsadığı, başka bir zamanda aynı içeriğe karşılık gelmeyebilir. İlgili literatürde de incinebilirliğin öznesine dair uzlaşmış bir içeriğin olmadığı, her araştırmada araştırmaya özgü olarak çok farklı incinebilir gruplara odaklanıldığını söylemek olanaklıdır. Özetle, alanda araştırmacılar kendi çalışmaları için odaklandıkları grup doğrultusunda bir incinebilirlik tanımı yapmaktadır.

İncinebilirlik üzerine yürütülen çalışmaların, odaklandıkları konulara, toplumsal koşullara ve tarihsel momentlere göre farklılaşabildiği görülmektedir. Benzer biçimde aynı durum incinebilirliğe dair politika geliştirme çalışmalarında da bulunmaktadır. Yani incinebilir grubun tanımı, politika geliştirirken odaklanılan faktörlere göre farklılaşmaktadır. İncinebilir grubun tanımlanabilmesi için yapılan herhangi bir girişim, grup üyelerinin birden fazla kimliğe sahip olmaları ya da homojenlikten uzak olmaları dolayısıyla karmaşıklaşmaktadır. Örneğin, reşit olmayan birini ele aldığımızda o kişi aynı anda evsiz de olabilmekte, ruh sağlığı problemleri yaşayabilmekte ya da belirli bir kategoride geçici süreliğine yer alabilmektedir. Bu tip durumlar incinebilirliğin tanımlanmasını çok daha karmaşık hale getirmektedir.

Çocuklar ve incinebilirlik arasındaki bağlantı incelendiğinde, hem uluslararası alanda hem de Türkiye’de çocukların incinebilirliği, çocuk nüfusunun azalmasına bağlı olarak çok fazla üzerinde durulan bir konudur. Önceki yıllarla karşılaştırıldığında, Türkiye’deki çocuk nüfusu giderek azalmaktadır. TÜİK 2019 yılının Mayıs ayında konuyla ilgili verileri açıklamış ve 2018 yılı istatistiklerine göre, toplam doğurganlık oranı 17 yıl sonra ilk kez iki çocuğun altına düşmüştür. Yaşlı nüfusu ise, son 5 yılda %16 artmıştır. Uluslararası alanda da çocuklarla ilgili politik bir endişe söz konusudur. Bu nedenle

incinebilir grupları ele alırken kimlerin çocuk olarak tanımlanacağı da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, sosyal bilimler alanında yaşamdaki aşamaların sosyal olarak inşa edildiğine dair birçok görüş bulunmaktadır. Burada bahsedilen görüşler, yaşam aşamalarının sadece biyolojik olarak değil, sosyal, kültürel ve tarihsel etkilerin de birikimsel olarak bir araya gelmesiyle oluştuğu ve böylelikle ortaya çıktığı yönündedir. Dolayısıyla çocukluğun tanımının da sosyal olarak inşa edildiğini söylemek mümkündür. Genel olarak alan yazına bakıldığında, 16 yaş altındaki grubun çocuklar olarak ele alındığı ve incinebilirliğin temel birkaç faktör altında toplandığı çalışmalarla karşılaşılmaktadır. Bu temel faktörlerin 5 başlık altında toplandığı görülmektedir:

1. Yoksulluk,
2. Beslenme ve obezite,
3. Risk alma davranışı,
4. Yetersiz ya da yanlış bakım / kötü muamele,
5. Fiziksel ve ruhsal sağlık.

Şule Kandemir Özaydın (Hacettepe Üniversitesi-Doktora Öğrencisi) ise, dijital ortamda ebeveynlerin çocuklara dair paylaşımlarının başlı başına bir incinebilirlik nedeni olup olmadığı konusuna odaklanmıştır. 2018 yılında Livingstone tarafından 2032 İngiliz ebeveyni ile gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına bakıldığında, İngiltere’de ebeveynlerin %72’sinin çocuklarının fotoğraflarını ve bilgilerini dijital ortamda paylaştıkları bulgulanmıştır. Ebeveynlerin paylaşım nedenleri arasında ise, aileler ve çocuklarla iletişim halinde kalmak en öne çıkan yanıt olmuştur. Yine paylaşım yapanların yaklaşık çeyreği ise, çocuklarıyla ilgili yaptıkları paylaşımlardan herhangi bir endişe duymadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerin paylaşım eğilimleri incelendiğinde, söz konusu paylaşım önceliklerinde sosyo-demografik bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Ebeveyn paylaşımları ve çocukların incinebilirliği birlikte ele alındığında ise, ebeveyn paylaşımlarının çocuklar için bir tehdit oluşturup oluşturmadığı sorusu önem kazanmaktadır. Bu çerçevede alan yazın incelendiğinde ebeveyn paylaşımları kaynaklı ve

çocuğu incinebilir kılan çeşitli başlıkların varlığından söz edilebilir. Bunları şöyle sıralamak mümkündür: (1) ebeveynlerin çocukla ilgili paylaşımlarının herkese açık olması, (2) paylaşılan içeriklerin pedofili niyetiyle kullanılabilmesi sorunu, (3) çocukların kimliklerinin açık olarak paylaşılması, (4) çocuklara ilişkin psikolojik ve sosyal bilgilerin paylaşılması. Dolayısıyla,

4. ÇOCUĞUN MAHREMİYETİ VE SİBER ZORBALIK

Dijital ortamda çocuğun mahremiyeti ve siber zorbalık ilişkisini sorunsallaştıran Prof. Dr. Emel Baştürk (Kocaeli Üniversitesi), siber zorbalıkla ilgili gerçekleştirdiği proje sonuçlarından yola çıkarak, dijital ortamda çocuğun mahremiyetinin nasıl korunabileceği üzerinde durmuştur. Buna göre, Türkiye genelinde 7 ilde öğrencilerin siber zorbalığı nasıl algıladıklarının belirlenmesi üzerine gerçekleştirilen çalışmada mağduriyet ve zorba olma durumunun ortaya konabilmesi için geliştirilen ölçek sonuçlarına göre, çocukların yaklaşık %20'sinin siber zorbalığa maruz kaldığı, yaklaşık %15 kadarının ise, zorbalık yaptığı bulgulanmıştır. Bununla birlikte, çalışmada katılımcılardan siber zorbaca davranışları ben yaptım – başıma geldi şeklinde sıralandırmaları da istenmiştir. Söz konusu çalışma sonuçları üzerinden katılımcıların %50 ve daha üzerinde siber zorbalığa maruz kaldıkları, ben yaptım ifadesini kullanan katılımcıların oranının ise, daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca ergenler arasında dijital ortamın kullanımına dair bir dil geliştirildiği de çalışmanın ulaşılan sonuçları arasındadır.

Siber zorbalık kasıtlı ve tekrar eden bir davranış olarak tanımlanmakla birlikte, proje kapsamında karşılaşılan siber zorbalık davranışının şakalaşmak amacıyla başlayan ve sonuçları kestirilemeyen davranışları kapsadığı görülmektedir. İfşa, tehdit, taciz, parlama gibi türleri bulunan siber zorbalık davranışlarından ergenler arasında ifşanın, dedikodu çıkartmanın yoğun olduğu bulgulanmıştır. Siber zorbalığın duygusal ve davranışsal sonuçlarına bakıldığında ise, duygusal sonuçların başında öfke gelmekte, öfkelenme düzeyi ise cinsiyete bağlı olarak (erkek öğrencilerin daha yüksek düzeyde öfkelenildiği) farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin, daha yüksek düzeyde hayal kırıklığı ve üzüntü duyduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Davranışsal tepkilerine bakıldığında ise, siber zorbalıkla karşılaşan öğrencilerin öncelikli olarak bunu arkadaşlarıyla ve çevrimiçi arkadaşlarıyla paylaştıkları bulgulanmıştır. Arkadaşla paylaşma tepkisini sırasıyla aileye söyleme, öğretmenle paylaşma ve polise bildirme tepkileri yer almaktadır.

Baştürk, mahremiyetin insanlardan saklamak istediğimiz bir şey değil, paylaşmadan kendimizde tutmak istediklerimiz olarak nitelenmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla gerek çocukların kendileri ve birbirleri hakkında dijital mecrada gerçekleştirdikleri paylaşımlarda gerekse ebeveynlerin çocuklara dair paylaşımlarında bu konudaki farkındalığın arttırılması önem taşımaktadır. Çünkü paylaşılan içerik (kasıtlı ya da kasıtsız olarak) çocuğun çeşitli biçimlerde incinmesine neden olabilmektedir.

5. SOSYAL MEDYA PAYLAşIMLARININ ETİK BOYUTU

Prof. Dr. Günseli Bayraktutan (Giresun Üniversitesi), dijital ortam aracılığıyla gerçekleştirilen paylaşımların etik boyutunun toplumsal değerler meselesine de atıfta bulunduğunu vurgulamıştır. Toplumsal yapı statik değildir, sürekli bir değişim ve dönüşüme nesnedir. Aktüel medya ortamını tanımlayan sosyal medya platformları da toplumdan ayrıksı şekilde ele alınamaz. Dijital ortamdaki paylaşımları etik kavramı ile ilişkili tartışırken kültürel boyuta vurgu yapmak gerekir. Toplumsal pratikler ve değer yargıları varolan kültürel bağlamdan türemektedir. Dolayısıyla aktüel medya ortamını, gerçekleştirilen performanslar ve paylaşımlar üzerinden etik kavramı ile ilişkili olarak ele alacaksak, günün kültürel iklimini mutlaka dikkate almamız gerekmektedir. Hatta söz konusu olan çocuklara dair ebeveyn paylaşımları olduğunda, yani çocuğun reşit olduktan sonra onun hakkında oluşturulmuş dijital kimlikle ilgili takınabileceği tavra ilişkin fikir yürütmek gerektiğinde, geleceğe yönelik, belki de henüz oluşmamız bir değerler setinin de sorunsallaştırılması gerekmektedir. Çünkü, mecra çeşitlenip yenilendikçe, medya içeriğini üretim ve tüketim pratiklerimiz, alışkanlıklarımız, bakış açılarımız da yenilenip çeşitlenmeye devam ediyor olacak.

Dijital mecradaki paylaşımları etik boyut ile ilişkilendirmek konusunda ne yapılabileceği konusunda sorusuna bir yanıt vermek gerekirse, karar verme mekanizmasının farklı işletilmesi işlevsel olabilir. Dijital ortamın doğası paylaşım pratikleri açısından bireysel davranıp tek başımıza karar vermemiz açısından destekleyici. Çünkü her anda ve her yerde ulaşabildiğimiz, paylaşım yapabildiğimiz teknolojiye sahibiz ve paylaşım konusunda karar verme mekanizması hızlı işletilebilmektedir. Bu, dijital ortamın paylaşım pratiklerini geleneksel medyaninkilerden ayıran en önemli özelliklerden biri olarak ele alınabilir. Geleneksel medya yapılanmasında haber odasının kendisi bir tür denetim ve gözden geçirme işlevi üstleniyordu. Yapılacak haberdan kimlerin nasıl etkilenebileceği, kişileri incitip incitmeyeceği konusu bir grup insan tarafından tartışılarak içeriğin etik değerlerle ilişkili bir süzgeçten geçirilmesini olanaklı kılmaktaydı. Oysa bugün sahada tek başına olan gazeteci, bireysel olarak hızlıca karar mekanizmasını işletebilmektedir. Bu da etik değerlerin toplumsallığı/kültürelliği ile ilişkili olarak, bu konuda elimizdeki en önemli aracı yani insani teması olanaklı kılmayan bir paylaşım döngüsüdür. Benzeri bir durum, ebeveyn paylaşımları için de geçerli demek yanlış olmayacaktır. Gerek çevrimdışı ilişkiler (partner, eş, arkadaş vs.) aracılığıyla, gerekse çevrimiçi cemaatin kendi içinde bir ara mekanizma, bir tür “özdenetim mekanizması” işletmesi olanaklı hale getirilmelidir. Çevrimiçi ortamda etkili olabilecek kişiler kanaat önderleri, rol modeller yani neyin doğru neyin yanlış yapıldığına ilişkin fikir beyan eden etkili bireyler bu mekanizmanın işletilmesine aracı olabilir. Yani bir topluluk içinde dikkate alınan, önemsenen kişi ya da kişiler aracılığıyla mecranın kendisi etik kontrol ve denetim için çeşitli mekanizmaları üretebilir. Aktüel çevrimiçi ortamın etkileşime olanak sağlayan ve vurgulayan yapısından kaynaklı asıl gücünün buradan geldiğini söylemek bile olanaklıdır. Yani herhangi bir kamu kurumu ya da dışarıdan müdahaleden çok, kendi değerlerini, ilkelerini üretmeyi olanaklı kılan bir ortamdan söz etmekteyiz. Bu nedenle de bu ortam içindeki kullanıcıların güçlendirilmesinde yarar olduğu söylenebilir.

6. BÜYÜK VERİ VE DİJİTAL GÖZETİM İLE İLİŞKİLİ OLARAK EBEVEYN PAYLAŞIMLARI

Çalıştayda dijital veri ve gözetim konusuna dikkat çeken Prof. Dr. Nilüfer Timisi (İstanbul Üniversitesi), dijital evrenin kendisinin sonsuz ve sınırsız olduğunu, bunun içinde hiçbir şey kaybolmayıp sonsuza kadar saklandığına dikkat çekti. Bugün dijital ortam dediğimizde, gördüğümüz ve göremediğimiz, derin, karanlık bir efsane ve korkutucu bir tarafı da olan sürekli büyüyen, değişen bir uzamdan söz ediyoruz. Oysa Web 1.0.'ın ilk ortaya çıktığı yıllarda, İnternet'in ekonomi politiği bu kadar tartışılan bir konu değildi, hatta o yıllar bugünden baktığımızda "İnternetin kapitalizm öncesi dönemi" olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu dönemde çevrimiçi ortamla ilişkili olarak güvenlikle eklemlenmiş bir mahremiyet algısı yaygındı. Paylaşımlarda kimlikle ilişkili verilerin saklanması doğrudan güvenlik meselesi, kimler tarafından nasıl kullanılabileceğinin bilinmiyor oluşu, anonimliği de teşvik ediyordu. Ancak o günlerden bu güne mahremiyet farklı biçimlerde tartışılır hale gelmiştir. Büyük veri ve mahremiyet ilişkisi, analizi zor bir mesele olarak hem sosyal bilimcileri kapsayan hem de mühendislik yanıyla onu aşan bir şekilde karşımızda durmaktadır. Büyük veri, genellikle teknolojik bir takım aygıt ya da yazılımlarla analiz edilebilen, bilinçli ya da bilinçsiz üretilen dijital bilgi kaynakları olarak tanımlanabilir. Yani bugün geldiğimiz noktada, veri konusunda büyük bir hacim ve hızdan söz etmekteyiz. Bu nedenle, "büyük veri ile kimler ne yapıyor?" sorusu önemli bir sorudur.

Büyük verinin tüm depolanabilme ve işlenebilme potansiyeli nedeniyle hukuk, siyaset, ekonomi vb alanlarda bir takım olası sonuçlara neden olacaktır. Çevrimiçi ortamda, veriyi üreten ve tüketen aktörlerin, "üre-tüketici" kavramsallaştırmasının da işaret ettiği gibi iç içe geçerek yer değiştirdiğini şimdiden söylemek olanaklıdır. Kullanıcıların gönüllü dijital işçiye dönüştüğü bir ortamdan söz etmekteyiz. Bunun dışında, hukuk ve siyaset alanında beyin takımı (think tank) araştırmacıları kamuoyunu manipüle edebilmek için veri bilimcileri haline gelmesi olası sonuçlardan biridir. Devletler bölge uzmanlarının danışmanlıkları ya da kanaate dayalı yorumlardan ziyade küresel veri ve algoritmalara dayanacak şekilde kararlar verebileceklerdir. Yine çevrimiçi ortamla ilişkili olarak bireysel suç ve suç engelleme gibi kavramları yeniden düşünmek zorunda kalınacaktır. Dolayısıyla büyük veri aynı zamanda geleceğe ilişkin bir toplum mühendisliğinin de kaynağı olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu veriyi, çevrimiçi tekil kullanıcılar olarak kişiler çoğunlukla

gönüllü olarak oluşturmaktadır. Paylaşımlar konusunda çok çeşitli motivasyonlar sıralanabilir ancak büyük veri içinde takip edildiğimiz ve verilerimizin çeşitli nedenlerle (güvenlik, gözetim, kimli hırsızlığı ve dolandırıcılık, reklam ve pazarlama vs.) farklı kişiler ve güç odaklarınca kullanıldığı da aşikardır. Bu nedenle genel olarak paylaşılan verinin içeriğinin tüm bu boyutlar göz önünde bulundurularak bir süzgeçten geçirilmesi faydalıdır.

Ebeveyn paylaşımları ile ilişkili ele aldığımızda veri paylaşımını ele aldığımızda, bu paylaşımlara çocukla doğrudan dahil olması ya da çocuğun rızasından söz edemeyiz. Çocuğa dair paylaşımların gerçekleştiği çevrimiçi mecra ile ebeveynin kendi paylaşım motivasyonları (teşvik edilmek, destek bulmak vs.) üzerinden biçimlendirilen hem özgürleştirici hem de kısıtlayıcı bir alan kastedilmektedir. Özgürleştiricidir çünkü ebeveynlik rolünü, ebeveyn çocuk ilişkisini kişiselleştirerek paylaşmaya olanak tanımaktadır. Ancak aynı zamanda kısıtlayıcıdır, çünkü bu mecrada başkalarının bakışları altında, iyi anne baba olma hali inşa edilip tekrar şekillendirilmekte ve temsil edilmektedir. Dolayısıyla, ebeveynlik paylaşımların ile ilişkili büyük veriyi konuşurken sadece panoptikon yani görülmeden gözetleyen bir yapıdan (devletler, ticari şirketler vs.), çevrimiçi ve çevrimdışı kişisel ilişkilenebilir halinden türeyen çok katmanlı bir gözetimin varlığından söz etmek anlamlı olacaktır.

7. EBEVEYN PAYLAŞIMLARININ HUKUKİ BAĞLAMI

Çalıştay katılımcılarından Doç. Dr. Sevgi Usta (Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi), dijital ortamda çocuğun mahremiyetinin korunması ile ilgili hukuki boyutu Türkiye açısından ele alarak, çocuğa ait fotoğraf vb. verilerin yayımlanması ile ilgili özel hüküm olmadığını belirtti. O nedenle çocuğun mahremiyeti hakkının düzenlenmesi ve korunması konusunda Türk hukuk sistemi içerisindeki genel hükümlerle, yorumlarla bir sonuca varmak olanaklı olmaktadır.

Türk hukuk sistemine göre çocuk temel hak sahibidir, aynı zamanda da korunması gereken kişidir. Yani çocuk temel hak sahibi kişi olmasının yanı sıra yetiştirilmesi, kişi ve mal varlığı bakımından korunması ve bu konulardaki hukuki işlemlerde temsil edilmesi

gereken bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ikisini bağdaştıran kurum da velayet (olamıyorsa vesayet) kurumudur. Velayet çocuğun temel haklarını kullanmasına getirilen bir sınırlama olarak karşımıza çıkar ancak buradaki amaç çocuğun korunması ve yetiştirilmesinin sağlanmasıdır. Anne baba çocukla ilgili olarak alınan tüm kararlarda onun yararına uygun hareket etmekle, aynı zamanda bu kararlarda çocuğun gürüşünü dikkate almakla da yükümlüdürler.

Bir İnsanın Fotoğrafı Hukuken Ne İfade Eder?

Kişi hakları içinde yer alan vücut bütünlüğü aynı zamanda bütün bedeni ve sırları ile birlikte kişi varlığı olarak ifade edilmektedir. Kişinin resim üzerindeki hakkı da, tıpkı isim-soyisim gibi kişinin kişiliğini dış dünyaya yansıtan önemli araçlardan biridir. Kişinin fotoğrafı şeref, haysiyet, özel ve gizli hayatını da içerir. Dolayısıyla fotoğraf çekmek, çektirmek ve yayılmasını istemek konusunda sadece kişinin kendisinin rızası söz konusu olabilir (Kamu menfatini gerektiren durumlar dışında). Fotoğraf özel hayata ilişkin bilgiyi de içermektedir. Onun için temel hak ve özgürlüklerden **özel hayatın gizliliği** kapsamında **mahremiyet hakkı** ile de ilişkili olarak ele alınabilir. Ayrıca herhangi bir fotoğrafın yayımlanması ile ilgili olarak **Fikir ve Sanat Eserleri Hakkındaki Kanun** ile de düzenlemeler yapılmıştır. Sonuç olarak bakıldığında, kişinin fotoğrafının çekilmesi ve yayımlanması Anayasa tarafından güvence altına alınmıştır. Bir kişiye ait fotoğrafın izinsiz olarak çekilip yayımlanması **Medeni Hukuk** açısından kişilik hakkı ihlalidir. Hukuka aykırı fiil ve kişisel veri kapsamında da, özel hayatın ihlali kapsamında da **Ceza Hukuku** tarafından hukuka aykırı bir fiil, bir suç olarak tanımlanmıştır.

Anne babanın çocuğun fotoğrafını (ve hakkında başka enformasyonu) paylaşmasını ifade özgürlüğü hakkı çerçevesinde değerlendirebiliriz. Ebeveyn paylaştığı fotoğrafla kendisine ilişkin olanı ifade etmekte, bu fotoğraf da bu ifadenin bir aracı olarak kabul edilmektedir. Ancak bu noktada aynı zamanda çocuğun yararı ilkesinden söz etmek gerekir. Burada iki hak çatışır: Anne- babanın ifade özgürlüğü hakkı ile çocuğun yararının

korunması ilkesi çerçevesinde çocuğun mahremiyet hakkı. Hukukta bu tür mafaatler çatışması olduğu zaman çocuk yararı önceliklidir. Bir çocuğun fotoğrafının çekilip paylaşılmasının çocuğa ne yararı olduğu konusunun tespit edilmesi gerekir.

Çocuğa dair bir fotoğrafın çekilip yaygınlaştırılması iki aşamalı bir süreçtir: 1) Fotoğrafın çekilmesi aşaması, 2) sosyal medyada yaygınlaştırılması aşaması. İlk aşama ile ilgili olarak hukuken tartışılmaya açılması gereken konu çocuğun bebekken fotoğrafını onaysız çekebiliyor oluşumuz, onayı olmadan daha büyük çocuğun fotoğrafını çekme hakkını bize verir mi? İkinci aşamaya dair tartışmaya açılması gereken ise yetişkinlerin fotoğrafını çekilip yaygınlaştırılması ile ilgili bu kadar yasak varken, çekilmesi bile rızaya dayalıyken acaba velayet böyle bir hakkı verir mi? Ayrıca, çocuğun rızasının varlığı hukuken kabul edilebilir mi? Anne babanın çocuğu koruma yükümlülüğü varken çocuğun dijital ortamda zarar görmesi olanaklı ise bu fotoğrafın paylaşılması bu yükümlülüğü yerine getirmemek değil midir? Özetle söylenmesi gereken, dijital ortamda çocuğa dair paylaşımların hukuki bağlamda tartışılması, öncelikle yukarıdaki soruların tartışmaya açılmasını gerekli kılmaktadır.

8. DİJİTAL MECRADA ÇOCUKLA İLGİLİ PAYLAŞIM YAPARKEN NELERE DİKKAT EDİLMELİ?

Çalıştayda, www.babalarvekizlari.wordpress.com bloğunun yazarı Özdemir Hiçdurmaz, bloglardan ayrı olarak aslında tüm sosyal medya mecralarının çok gelişim gösterdiğine ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, hem dijital mecraların yapısının hem de kullanıcı profilinin değiştiğine dikkat çekmiştir. Buna göre, günümüzde kullanıcılar uzun blog yazılarından ziyade daha kısa yazılı içeriklerin yer aldığı ve dikkat çekici görsellerin yer aldığı içerikleri takip etmektedirler. Bu doğrultuda, ebeveynlik bloglarının yerini de Instagram gibi mecraların söz konusu yeni içerik biçimini üretmeye daha uygun mecralar olmaları dolayısıyla kullanıcılar tarafından da daha çok tercih edildiğini söylemek mümkündür

Dijital ortamda çocuklarıyla ilgili paylaşımda bulunan ebeveynin nelere dikkat edebileceğini kişisel paylaşım eğilimleri üzerinden detaylandıran Hiçdurmaz, çocuklara dair özel gün fotoğraflarını, gerçek tarihinden geç paylaşmak, ticari içerikler için çocukların fotoğrafını kullanmamak, çocuğun okulu, spora gittiği yer gibi belirli ve sürekli olarak bulunduğu konumları doğrudan paylaşmamak, paylaşımlar altına yapılan çocuğun kişisel bilgilerini içeren yorumları kaldırmak, çocukla ilgili dijital içerik paylaşabilecek diğer bireylerin de (akrabalar, komşular, öğretmenler gibi) paylaşacakları dijital içeriklerde çocuğun mahremiyetini gözetebilmesini sağlayabilmek gibi kriterlerin önemini vurgulamıştır.

Çalışmaya katılan www.bilgilibaba.com bloğunun yöneticisi Aykan Aydın da, dijital ortamda çocuklarla ilgili paylaşımda bulunulurken yer verilen içeriğin doğrudan çocuklar üzerine kurgulanması yerine, ebeveynin kendi deneyimlerine odaklanmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bu çerçevede, dijital ortamda çocuğun mahremiyetini koruyabilmek adına, bireyin önce kendi mahremiyetini koruması gerektiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, kullanıcının mahremiyete dair algısının dijital ortamdaki performanslarla, süreç içerisinde değişip, gelişebileceğini de eklemek olanaklı olabilir. Aykan Aydın, dijital mecradaki kendi performans ve pratiklerine dayanarak, çocuğun mahremiyetinin nasıl korunabileceğine dair birtakım önlemler alınabileceğini belirterek, bunları aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

1. Çocukların yüzünün açıkça görüneceği bir biçimde paylaşım yapmama,
2. Ebeveynin kendi ismini ve çocuklarının ismini gizli tutması,
3. Ebeveynin sosyal medya hesaplarını cep telefonunun telefon rehberi ile eşleştirmemesi,

4. Ebeveynin sosyal medya hesaplarında konumunu paylaşırken, o mekanda bulunduğu anda paylaşım yapmamaya dikkat etmesi,
5. Ebeveynin çocuğun doğum günü ya da özel günleri hakkında bilgi içeren paylaşımlar yapmaktan kaçınması,
6. Ebeveynin spam ya da kendisi ve çocukları için potansiyel tehdit olarak gördüğu hesapları engellemesi,
7. Ebeveynin araba plakası, isim, kimlik numarası gibi kişisel bilgilerinin yer aldığı fotoğraf ve videoları paylaşmaktan kaçınması,
8. Ebeveynin çocuğa dair paylaşımlarında güncel, çocuğunun tanınabileceği içeriklere yer vermemeye özen göstermesi,
9. Ebeveynin çocuğunun sağlık sorunlarıyla ilgili bilgileri paylaşmaması.

KAYNAKÇA

Benn, S.I. (1984). "Privacy, Freedom and Respect for Persons" in *Philosophical Dimensions of Privacy*, ed. S. Ferdinand, Cambridge: Cambridge University Press.

Bryant, J.A. & Bryant, J. (2006). "Implications of Living in a Wired Family", *Family Communication Sourcebook*, (Eds. Lynn H. Turner & Richard West).

Cudd, A.E. & Navin, M.C. (2018). *Core Concepts and Contemporary Issues in Privacy*, MA:Springer.

Depeli, G. (2015). "Kadın Bloggerlar: Yeni Dil, Yeni Kadınlık, Yeni Tartışmalar", *Folklor/Edebiyat*, 83, 271-294.

Fried, C. (1968). *Privacy*, 77 *Yale Law Journal*, pp. 175- 493.

Gürçayır-Teke, S. (2014). "Dönüşen Anneliğe Yönelik Netnografik Bir Analiz: Blogger Anneler", *Milli Folklor*, 26(103), 32-47.

Hertlein, K.M. (2012). "Digital Dwelling: Technology in Couple and Family Relationships", *Family Relations*, 61(3), 374-387.

Lim, S.S. (2018). "Transcendent Parenting in Digitally Connected Families: When the Technological Meets the Social" p. 31-39 in Giovanna Mascheroni, Cristina Ponte & Ana Jorge (eds.) *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age*. Göteborg: Nordicom.

Linke, C. (2012). "Mobility, Media and Relational Communicative Repertoires: An Analysis of Everyday Family Interactions", *Interactions: Studies in Communication & Culture*, 3(1): 25-38.

Livingstone, S., Blum-Ross, A., & Zhang, D. (2018). *What do parents think, and do, about their children's online privacy? Parenting for a Digital Future: Survey Report 3*, Department

of Media and Communications. http://eprints.lse.ac.uk/87954/1/Livingstone_Parenting%20Digital%20Survey%20Report%203_Published.pdf

Lupton, D. (2016). "The Use and Value of Digital Media for Information about Pregnancy and Early Motherhood: A Focus Group Study", *BMC Pregnancy and Childbirth*, 16: 171-181.

Lupton, D., Pedersen, S. & Thomas, G. (2016). "Parenting and Digital Media: From the Early Web to Contemporary Digital Society", *Sociology Compass*, 10(8): 730-743.

Mynatt, E., Rowan, J., Jacobs, A. & Craighill, S. (2001). "Digital Family Portraits: Supporting Peace of Mind for Extended Family Members", *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 333-340.

Schmidt J.H. (2011). *Mibro(blogs): Practices of Privacy Management*, In: Trepte S., Reinecke L. (eds) *Privacy Online*. Springer, Berlin, Heidelberg.

Steinberg, S.B.(2017). *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, 66 *Emory L.J.* 839.

Van Rompaey, V. & Roe, K. (2001). "The Home as a Multimedia Environment: Families' Conception of Space and the Introduction of Information and Communication Technologies in the Home", *Communications*, 26(4): 351-370.

Yen, K.T. (2014). *Parenting 2.0: Empowering Moms & Dads in Raising Children in Digital Age*, Malaysia: Academy of Asian Parenting.

Yelsalı-Parmaksız, P.M. (2012). "Digital Opportunities for Social Transition: Blogosphere and Motherhood in Turkey", *Fe Dergi*, 4(1): 123-124.

TÜRKİYE'DE SOSYAL MEDYA KULLANAN VE ÇOCUKLARININ FOTOĞRAFLARINI PAYLAŞAN EBEVEYNLER;

1. Genellikle çocuklarıyla ilgili özel günleri, aile fotoğraflarını ve çocuklarının küçüklük fotoğraflarını paylaşmayı tercih etmektedirler.
2. Çocuklarıyla ilgili paylaşımlarında eğlenceli bir içeriğin olmasına dikkat etmekte ve bunları öncelikli olarak aile ve yakın arkadaşlarıyla paylaşmaktadırlar.
3. Çocuklarının yaşının büyük olması durumunda paylaşım yapmadan önce çocuklarının fikrini almaktadırlar.
4. Çocuklarının yaşı küçük olduğunda yapacakları paylaşım hakkında çocuklarına danışmadıklarından, çocuklarının büyüyünce söz konusu paylaşımından rahatsız olup olmayacağını düşünerek paylaşımlarının içeriğini düzenlemektedirler.
5. Çocuklarının dijital ortamdaki mahremiyetlerini koruyabilmek için, kullandıkları sosyal medya hesaplarının ayarlarını düzenlediklerini ifade etmektedirler.
6. Çocuklarıyla ilgili paylaşımlarında çocuklarının giyinik olmasına özen göstermektedirler.

Ancak;

1. Çocuklarıyla ilgili içerik paylaşırken, çocuklarının kimliğini gizli tutmadıklarını belirtmektedirler.
2. Çocuklarıyla ilgili içerik paylaşırken, çocuğun kişisel bilgilerinin paylaşılmaması hususunda yeterince önlem almadıklarını ifade etmektedirler.

DİJİTAL ORTAMDA ÇOCUĞA DAİR PAYLAŞILAN İÇERİKLERİN NEDEN OLABİLECEĞİ POTANSİYEL RİSKLER;

1. Ebeveynlerin çocukla ilgili paylaşımlarına kimin, hangi niyetle eriştiğinin bilinmemesi,
2. Çocuğa dair paylaşılan içeriklerin pedofili niyetiyle kullanılabilmesi sorunu,
3. Çocukların kimliklerine ilişkin bilginin (isim-soyisim, doğum yeri, yüzün açıkça görüldüğü fotoğraf vs.) açık olarak paylaşılması dolayısıyla çocuğun kişisel bilgilerinin ve mahrem görüntülerinin dijital ortama aktarılıyor olması problemi,
4. Çocuklara ilişkin psikolojik (belli dönemlerdeki duygu durumu, aldığı psikolojik yardım ve tedavi vs.) ve sosyal yaşantısına ait bilgilerin (katıldığı etkinlikler, hobileri, ilgi alanları vs.) paylaşılması dolayısıyla çocuğun ileriki yıllardaki bireysel ve toplumsal yaşantısının olumsuz etkilenebilmesi,
5. Konumsal medya uygulamalarının ve mekan etiketleri aracılığıyla çocuğun düzenli olarak bulunduğu mekanların açık bir şekilde dijital ortamda ilan edilmesi ve çocuğun açık hedef haline gelmesi riski.

EBEVEYNLERİN DİJİTAL ORTAMDAKİ PAYLAŞIMLARDA ÇOCUĞU KORUMAK KONUSUNDA ALABİLECEĞİ ÖNLEMLER;

1. Ebeveynler kullandıkları dijital platformların gizlilik politikaları ve gizlilik ayarları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmalıdır.
2. Takipçiler kendi içinde tasnif edilerek (aile, yakın arkadaş, genel vs.) farklı gruplara yönelik farklı içerik oluşturulmalıdır.
3. Genele açık hesaplarda çocukların yüzünün açıkça görüneceği bir biçimde paylaşım yapılmamasına özen gösterilmesi gerekmektedir.
4. Ebeveynler, özellikle genele açık sosyal medya hesapları ve uygulamaları üzerinden yaptıkları paylaşımlarda çocuklarının isimlerini mümkün olduğunca gizli tutmalıdır.
5. Ebeveynler, sosyal medya hesaplarını cep telefonunun telefon rehberi ile eşleştirmemeye dikkat etmelidir.

6. Ebeveynler, sosyal medya hesaplarında konum paylaşırken, o mekanda bulunduğu anda paylaşım yapmamaya zen göstererek, karşılaşabilecekleri potansiyel riskleri azaltmalıdır.
7. Ebeveynler, ocuğun doğum günü ya da özel günleri hakkında bilgi içeren paylaşımlar yapmaktan kaçınmalıdır.
8. Çocuğun okulu ve düzenli olarak bulunduğu mekanlar hakkında bilgi içeren paylaşımlar yapmaktan kaçınılmalıdır.
9. Ebeveynler, spam ya da kendisi ve çocukları için potansiyel tehdit olarak gördüğü hesapları engelleyerek, karşılaşabilecekleri potansiyel riskleri azaltmalıdır.
10. Ebeveynler, araba plakası, isim, kimlik numarası gibi kişisel bilgilerinin yer aldığı fotoğraf ve videoları paylaşmaktan kaçınmalıdır.